

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Otwarte kursy e-learningowe dostępne na platformie Uniwersytetu Śląskiego

Author: Katarzyna Trojańczyk

Citation style: Trojańczyk Katarzyna. (2012). Otwarte kursy e-learningowe dostępne na platformie Uniwersytetu Śląskiego. "Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy" (2012, nr 4, s. 41-55).

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

KATARZYNA TROJAŃCZYK
Uniwersytet Śląski w Katowicach

OTWARTE KURSY E-LEARNINGOWE DOSTĘPNE NA PLATFORMIE UNIWERSYTETU ŚLĄSKIEGO

Nauka nie ma żadnej ojczyzny, gdyż wiedza ludzka obejmuje cały świat
Ludwik Pasteur

Nauka to dobro ludzkości, której wartość dostrzegano już od czasów starożytnych. Na przestrzeni wieków od czasów antycznych szukano sposobów – nośników, by z dobra dostępnego wyłącznie dla określonych grup, uczynić naukę dobrem powszechnym. Jej formy zaczęto stopniowo instytucjonalizować, a następnie udoskonalać tak, by każdy członek społeczności mógł mieć do nich swobodny dostęp. Rosnąca potrzeba edukacji nierzadko ograniczana była przyziemnymi sprawami terytorialności czy czasowości. Bariere tę pokonano w momencie, gdy zrodziła się myśl – a następnie także możliwość „eksportowania” materiału dydaktycznego w odległe, nawet trudno dostępne dotychczas miejsca. Pomysł wydawał się pociągający i przydatny szczególnie dla osób znajdujących się w znacznych odległościach od ośrodków edukacyjnych (np. Australia, Kanada). Brakowało jedynie przekaznika, który mógłby cały proces zwieńczyć sukcesem. Nie trzeba było jednak długo czekać, by znalazło się rozwiązanie. Wykorzystano do tego celu powszechnie stosowane medium do transmisji informacji. Z czasem kanał dystrybucji treści nauczania ulegał stopniowym przemianom zależnym od funkcjonującego w określonej epoce nośnika, począwszy od listu, poprzez radio, telewizję, aż do komputera i Internetu. Nauczanie na odległość stało się alternatywą rozpowszechniania edukacji w odległych zakątkach świata. Możliwość tę od samego początku szczególnie doceniły i zaadaptowały na swoje potrzeby środowiska akademickie.

Odpowiedzialnym za opracowanie pierwszego programu nauczania korespondencyjnego na odległość był Wiliam Rainy Harper nauczyciel hebrajskiego w Morgan Park Illinois. Program opracowany przez Harpera obejmował schemat kursów tygodniowych z zestawami testów sprawdzających zdobytą wiedzę. Rok 1891 stanowi przełom prawny w nauczaniu korespondencyj-

nym, ponieważ stan New York przyznał Szkole Sztuki Liberalnej w Chautauqua prawo nadawania stopni naukowych kursantom, którzy uczestniczyli w takiej formie nauczania (Papińska-Kacperek, 2008, s. 379–380). Kolejną tego typu inicjatywą była utworzona w tym samym roku Międzynarodowa Szkoła Korespondencyjna w Pensylwanii oferująca około 300 typów szkoleń. W Europie nauczanie na odległość miało swój początek prawie pół wieku wcześniej – już w 1856 roku w Berlinie w szkole Toussaint-Langenscheidta uruchomiono korespondencyjne nauczanie języków obcych. Od 1868 roku podobny system wprowadzano kolejno na uniwersytetach brytyjskich – Edynburg (1887), Cambridge (1887) oraz Oxford (1885) (Korzan, 2003).

Kształcenie na odległość bardzo szybko zaadaptowało na swoje potrzeby pojawiające się nowinki techniczne. Wykorzystanie radia oraz telewizji do tworzenia kursów umożliwiło podniesienie ich jakości z jednoczesnym ułatwieniem dostępu do materiału dydaktycznego potencjalnym kursantom. W latach 1918–1946 rząd federalny Stanów Zjednoczonych wydał zezwolenie na nadawanie programów radiowych dla dwustu dwóch uniwersytetów oraz college'ów. W związku z tym już w 1925 pojawiły się pierwsze kursy radiowe przygotowane przez Uniwersytet stanu Iowa. Kolejne lata „radia edukacyjnego” to rozwój edukacji na odległość na słabo zaludnionych obszarach Australii (Majchrzyk, 2008, s. 113).

W niedługim czasie nowe medium – telewizja – stało się obiektem zainteresowania twórców nauczania na odległość. Już od lat 40. XX w. można zaobserwować pojawianie się pierwszych telewizji edukacyjnych. Z inicjatywy Uniwersytetu stanu Iowa w 1945 roku wystartowała pierwsza taka telewizja. Pomysł przyjął się na tyle, że w ciągu kolejnych trzech lat powstało jeszcze pięć ośrodków zajmujących się kształceniem za pośrednictwem przekazu audiowizualnego (Majchrzyk, 2008, s. 113).

Kolejnym etapem rozwoju nauczania na odległość było zastosowanie łączy satelitarnych, za pomocą których przekazywano informacje. Uniwersytet Alaska zaliczany jest do prekursorów wymiany informacji z użyciem łączy satelitarnych i wideokonferencji. Rozwiązania te wprowadził już z początkiem 1985 r. Równoległe ze stale rozwijaną działalnością telekomunikacyjną pojawiło się nowe medium – komputery, które od lat 50. XX wieku cieszą się uznaniem i zainteresowaniem wielu badaczy. Już w roku 1950 powstały pierwsze programy edukacyjne wykorzystujące możliwości komputerów. Twórcą tej innowacji była firma IBM współpracująca z Uniwersytetem w Standford (Majchrzyk, 2008, s. 113–114). Zalety kształcenia na znaczne odległości coraz częściej dostrzegane były przez środowiska uniwersyteckie. W rezultacie, w latach 80. XX w., powstało wiele instytucji, które oferowały zdalne nauczanie. Wśród nich wymienić należy: Open University w Wielkiej Brytanii (1972), Everyman's University Tel-Aviv w Izraelu (1973), Universidad Nacional de Education a Distance w Hiszpanii (1973), Fernuniversität w Niemczech (1974), University of Lagos Correspondence and Open

Studies Unit w Nigerii (1975), Universidad Nacional Abierta w Wenezueli (1978), Open University w Heerlen (1984), Uniwersytet Otwarty „Paryż VII” w Vincennes we Francji (1986) [Korzan, 2003]. We wspomnianym okresie powstawać zaczęły również federacje uniwersytetów takie jak: FIED czyli *Fédération Interuniversitaire de L’enseignement à Distance* oraz NETTUNO czyli konsorcjum uniwersytetów włoskich (1990). Doświadczenia amerykańskich praktyków oraz wzrastające ogólnoświatowe znaczenie Internetu spowodowało przyspieszenie stosowania nowych rozwiązań technologicznych. Początkowo wprowadzano zdalne nauczanie jako narzędzie wspomagające program nauczania uniwersyteckiego, wkrótce jednak przemianowano go na podstawę do prowadzenia pełnego programu studiów o różnym charakterze.

Wpływ światowego środowiska akademickiego na rozwój e-learningu jest ogromny i niezaprzeczalny – dowodzi tego przedstawiona powyżej historia rozwoju szkoleń zdalnych na świecie. Procesowi temu warto się bliżej przyjrzeć, a przede wszystkim badać poziom i stan dostępnych e-szkoleń oraz stosowanych narzędzi, które wpływają na jakość edukacji na odległość.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie wyników badania rzeczywiste stosowanych narzędzi e-learningowych w ramach otwartych szkoleń zdalnych udostępnianych na platformie edukacyjnej realizowanej w ramach projektu UPGOW (Uniwersytet Partnerem Gospodarki Opartej na Wiedzy) przez Uniwersytet Śląski.

Kształtujący się obecnie obszar otwartych szkoleń e-learningowych jest nierozdzielnie związany z rozwijającym się zjawiskiem gospodarki w społeczeństwie wiedzy (Gospodarki-Opartej na Wiedzy), która wymaga „opracowania wspólnej strategii obejmującej sektory gospodarki takie jak: edukacja i kształcenie ustawiczne, badania i systemy innowacyjne, rozwój infrastruktury informatycznej” (Grudzewski, Hejduk, 2006). Powiązanie rynku otwartych e-kursów z GOW przejawia się w tematyce dostępnych szkoleń, które oscylują wokół następujących zagadnień: informatyki, marketingu, biznesu, popierania działalności małych i średnich przedsiębiorstw, zawodów przyszłości, nowych technologii czy języków obcych.

Przykładem otwartego rynku akademickich szkoleń zdalnych, a jednocześnie polem badawczym jest platforma Moodle Uniwersytetu Śląskiego dostępna pod adresem <http://el.us.edu.pl/upgow/>. Wszystkie szkolenia zamieszczone na powyższej stronie są przygotowane w ramach projektu UPGOW współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Projekt ma na celu wzmocnienie i rozwój potencjału dydaktycznego uczelni oraz zwiększenie liczby absolwentów kierunków o kluczowym znaczeniu dla gospodarki społeczeństwa wiedzy (Portal). Koszt przedsięwzięcia wynosi 43 863 345 zł.

Głównym zadaniem prezentowanej pracy było określenie rzeczywistego stanu wykorzystania (przez twórców szkoleń) narzędzi e-learningowych w ramach otwartych kursów zdalnych udostępnianych przez jedną

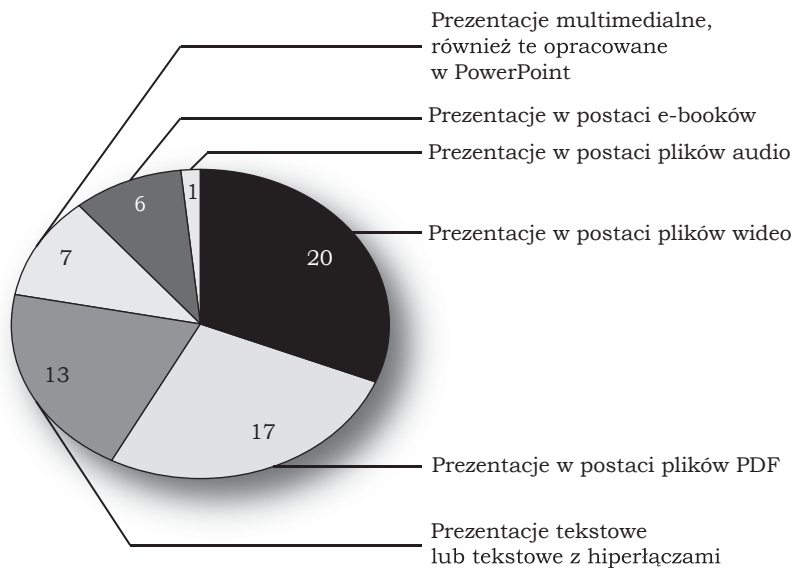
wybraną uczelnię (Uniwersytet Śląski). Dla realizacji tego zadania należało przeprowadzić badania szczegółowe – przydatne okazały się analiza i ocena wspomnianych szkoleń (51) pod względem stosowanych narzędzi. Były to:

- a) narzędzia multimedialne (pliki audialne, pliki wizualne, pliki audialno-wizualne, animacje itd.);
- b) narzędzia interaktywne (gry, symulacje oraz wirtualny mentor);
- c) narzędzia Web 2.0 (blogi, Wiki, portale społecznościowe, podcasting, RSS);
- d) narzędzia komunikacji (synchronicznej – wideokonferencja, audio-konferencja, chat – oraz asynchronicznej – tablica wirtualna, współdzielenie aplikacji, przeglądarka grupowa, tekstowe konferencje komputerowe, grupy dyskusyjne, forum internetowe oraz ankieta);
- e) narzędzia ewaluacji (ćwiczenia, testy, quizy itd.).

Analiza i ocena narzędzi e-szkoleń dostępnych na platformie edukacyjnej Uniwersytetu Śląskiego

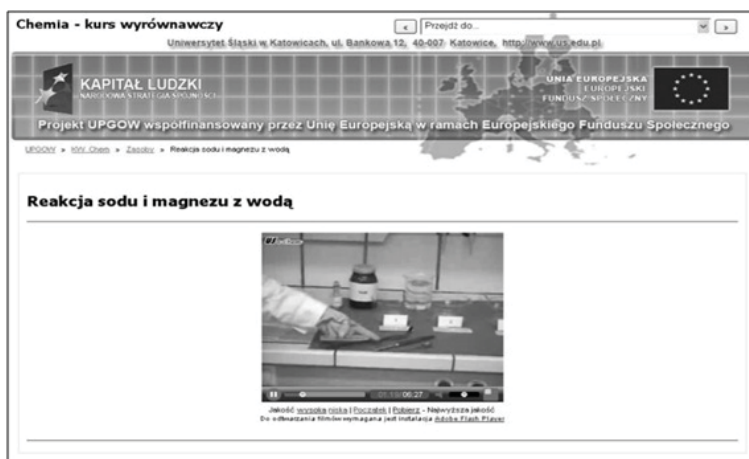
a) Narzędzia multimedialne

Na podstawie przeprowadzonej analizy pięćdziesięciu jeden szkoleń należących do grupy uniwersyteckich e-kursów wyróżniono sześć kategorii prezentowanych w ich ramach treści merytorycznych. Zamieszczony poniżej wykres szczegółowo przedstawia uzyskane wyniki. Największa grupa

Wykres 1. Narzędzia multimedialne stosowane w ramach szkoleń e-learningowych zamieszczonych w sieci przez Uniwersytet Śląski. Źródło: Opracowanie własne

szkoleń (20) wykorzystuje technikę audiowizualną. Nie tylko jest to zbiór największy, ale w dodatku najbardziej zróżnicowany, gdyż w zależności od dostępnych środków i pomysłowości autorów powstały nagrania o różnym charakterze i jakości wykonania. Ciekawą propozycją są szkolenia z zakresu chemii, których przekaz oddziałuje jednocześnie na zmysł słuchu oraz wzroku odbiorcy. Wśród nich znajdują się następujące propozycje: doświadczenie reakcji sodu i magnezu z wodą przeprowadzane w laboratorium przez eksperta, zarejestrowane za pomocą urządzenia mającego możliwość utrwalania przekazów w formie audialno-wizualnej (rys. 1). Kolejnym przykładem jest plik wideo prezentujący wykład odbywający się w jednej z sal lekcyjnych (rys. 2). Po uruchomieniu nagrania na ekranie monitora pojawia się postać jednego z profesorów wydziału chemii, który prowadzi wykład, tak jakby to miało miejsce w warunkach rzeczywistych. Na biurku przed profesorem znajduje się laptop, z którego wykładowca najwidoczniej korzysta. Nie jest to przypadkowy atrybut, ponieważ po kilku minutach przekaz prezentujący postać naukowca zostaje zastąpiony rzutem z jego monitora, na którym wyświetlana jest prezentacja multimedialna. Głos profesora nadal towarzyszy omawianym zagadnieniom. Daje to poczucie pozornego współistnienia w jednym miejscu osoby prowadzącej zajęcia oraz słuchacza. Innym proponowanym rozwiązaniem jest rozbudowana prezentacja, która wykorzystuje wizerunek prowadzącego wykład, ale co najważniejsze nie rezygnuje z niego w czasie kolejno pojawiających się treści, które widoczne są w tle (rys. 3).

Rys. 1. Kurs: Chemia – kurs wyrównawczy¹. Źródło: UPGOW

¹ Wszystkie nazwy szkoleń zostały przejęte z platformy Moodle (UPGOW) Uniwersytetu Śląskiego

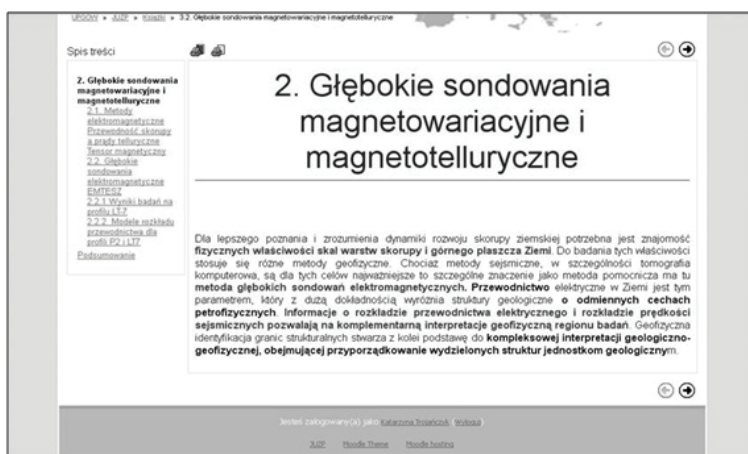

Rys. 2. Kurs: Chemia – specjalności i specjalizacji. Źródło: UPGOW

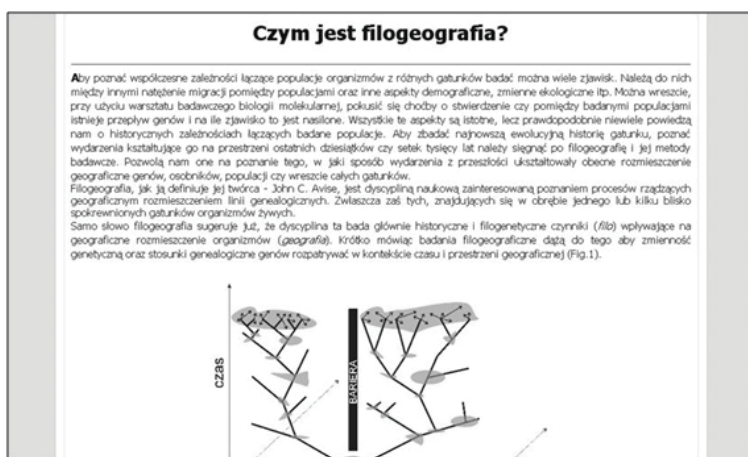
Rys. 3. Kurs: Filozoficzne i etyczne aspekty ochrony środowiska – otwarty. Źródło: UPGOW

Drugim rozwiązaniem funkcjonującym w naukowym e-learningu jest prezentacja treści wykładu za pomocą powszechnie znanego formatu PDF (17), który przybiera również postać książki elektronicznej. Alternatywą dla tego rozwiązania są wykłady w postaci e-booków (rys. 4). Menu w tym szkoleniu zastąpione zostało spisem treści, który korzysta z metod hipertekstu, odsyłając kursanta do konkretnego podrozdziału. Wybrane treści wyświetlają się w prawej części okna, a ich „kartkowanie” umożliwiają osadzone w prawym górnym rogu przyciski nawigacji.

Rys. 4. Kurs: Jak uczynić ziemię przezroczystą – otwarty. Źródło: UPGOW

Istnieje również duża grupa mało atrakcyjnych szkoleń tekstowych przypominających strony WWW wyposażone głównie w tekst z nieznaczną ilością grafiki statycznej oraz hiperłączami (rys. 5.).

Rys. 5. Kurs: Wstęp do filogeografii. Źródło: UPGOW

Ostatnim stosowanym rozwiązaniem jest przekazanie materiału dydaktycznego w postaci prezentacji multimedialnych animowanych lub graficznych, które mogą wystąpić w postaci plików online lub offline przygotowanych w programie Microsoft PowerPoint.

Konkluzja: oferta otwartych szkoleń przygotowanych przez środowisko naukowe jest ukierunkowana przede wszystkim na zróżnicowany przekaz (niemal każde szkolenie). Opracowane tematy kursów prezentowane są jednocześnie za pomocą kilku form, np. prezentacji wideo, tekstowych oraz do pobrania w postaci plików PDF. Wprowadza to chaos w udostępnionym materiale szkoleniowym, ponieważ każda lekcja występuje w innym formacie, a nawet w wielu jednocześnie. Brak spójności i jednolitego schematu powoduje dyskomfort kursantów, którzy odczuwają pewnego rodzaju zagubienie w dostępnych zasobach. Podkreślić należy, że e-learning dostępny na platformach uniwersyteckich wykorzystuje głównie tradycyjne metody nauczania akademickiego, które zostają przeniesione do sfery nowoczesnych technologii. Znaczna część treści zostaje przedstawiona w formie wykładu, w czasie którego widzimy postać prowadzącego zajęcia niemal w sposób identyczny jak ma to miejsce w sali wykładowej czy laboratorium; nawet jeśli postać wykładającego jest niewidoczna, słyszymy go podczas prezentacji materiałów. Należy nadmienić, że mimo znaczącej przewagi stosowania przekazu wideo, prezentacje mają zróżnicowane formy – od prostych, prowizorycznych nagrań po realizacje profesjonalne.

Uniwersytecki, otwarty e-learning to nie tylko przekaz audialno-wizualny, ale również w znacznym stopniu przekaz myśli ludzkiej zabezpieczony nowoczesną technologią. Autorzy udostępniając materiał dydaktyczny, chcą zapobiec jego nielegalnemu wykorzystaniu, dlatego też wiele treści przekazuje w postaci plików PDF uniemożliwiających kopiowanie. Praktyka ta jest powszechnie znana i stosowana nie tylko na gruncie zdalnej edukacji, ale w codziennej działalności przez niemal wszystkich pracowników naukowych.

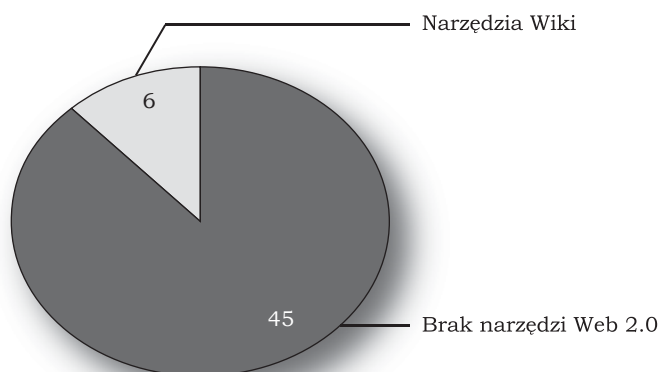
Wielu z twórców decyduje się również na zobrazowanie tematu poprzez zastosowanie technologii tekstowej. Prezentowane w ten sposób treści przypominają notatki przekazywane studentom w czasie regularnych spotkań, z rzadka nieco urozmaicone.

Opisywany e-learning charakteryzuje się nastawieniem autorów na poprawną, wysoką wartość naukową przekazywanych treści. Świadectwem tego jest występowanie znacznej ilości szkoleń, w których opisie podane zostaje imię i nazwisko autora, ale również recenzenta. Praktyka ta powoduje zwrócenie uwagi na wymiar naukowy z pominięciem waloru multimedialno-interaktywnego. Z tego powodu przekaz bywa mało interesujący, pomimo wysokiej wartości merytorycznej.

b) Narzędzia interaktywne

Gry, symulacje czy wirtualni mentorzy to zdaniem wielu twórców e-szkoleń element niepotrzebny, którego nawet najdociekliwszy poszukiwacz nie znajdzie w dostępnych szkoleniach.

c) Narzędzia Web 2.0

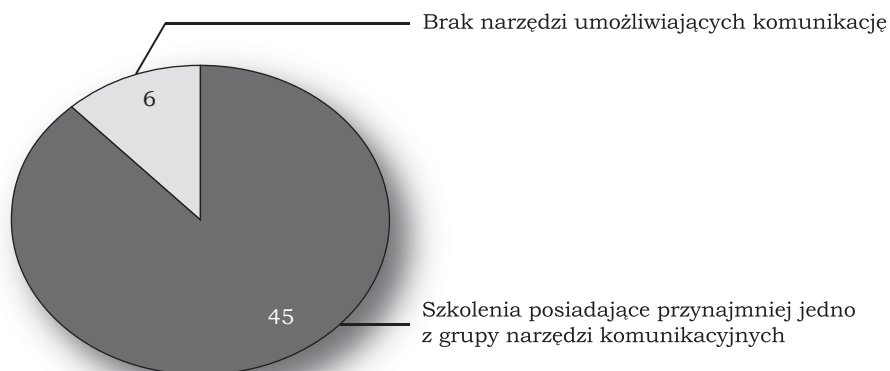
Wykres 2. Narzędzia Web 2.0 stosowane w ramach szkoleń e-learningowych zamieszczonych w sieci przez Uniwersytet Śląski. Źródło: Opracowanie własne

Rynek akademickich szkoleń otwartych w niewielkim stopniu docenia nowoczesne narzędzia Web 2.0. Jedynie sześć szkoleń daje możliwość studentom wspólnego opracowania dokumentów Wiki na potrzeby e-słowników i e-informatorów (szkolenia językowe). Tworzenie definicji otaczającej nas rzeczywistości jest podstawą każdej z nauk, warunkującą jej ciągły rozwój. Narzędzie to, dobrze wykorzystane, mogłoby przyczynić się do powstania skryptów do przedmiotów przygotowanych z pomocą samych kursantów i służyć ich kolejnym rocznikom. Należy podkreślić, że dokument Wiki umożliwia oszczędność czasu, stałą jak i doraźną aktualizację jego treści, a jednocześnie daje gwarancję dotarcia komunikatu do znacznej liczby osób. W związku z powyższym, nieuzasadnione jest niedocenywanie narzędzi interaktywnych w obszarze omawianych szkoleń zdalnych, szczególnie narzędzi Wiki.

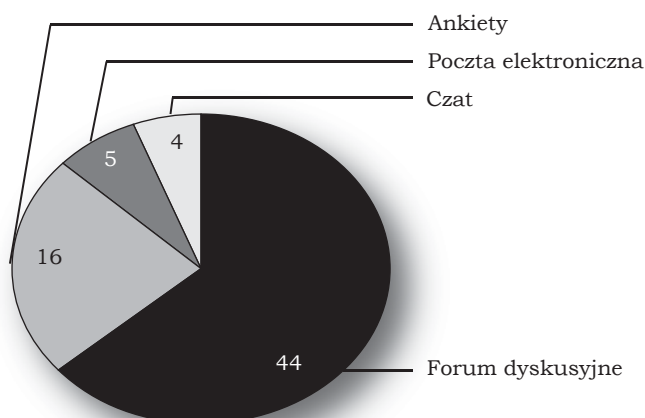
d) Narzędzia komunikacji

Platforma Moodle została wyposażona w szereg narzędzi komunikacyjnych, które autor szkolenia wybiera i zatwierdza w panelu administracyjnym (zakładka „Aktywności”). Są one widziane w profilach studentów korzystających z treści poznawczych wybranego szkolenia. Poniżej zamieszczony wykres dostarcza informacji, jak często proponowane narzędzia komunikacyjne występują na otwartej platformie edukacyjnej Uniwersytetu Śląskiego.

Fora dyskusyjne, bez wątpienia są najczęściej wybieranym narzędziem. Wybór ten jest wygodny, ponieważ daje możliwość wymiany informacji – pozornej komunikacji – ale jednocześnie zwalnia z tego obo-

Wykres 3. Narzędzia komunikacji stosowane w ramach szkoleń e-learningowych zamieszczonych w sieci przez Uniwersytet Śląski. Źródło: Opracowanie własne

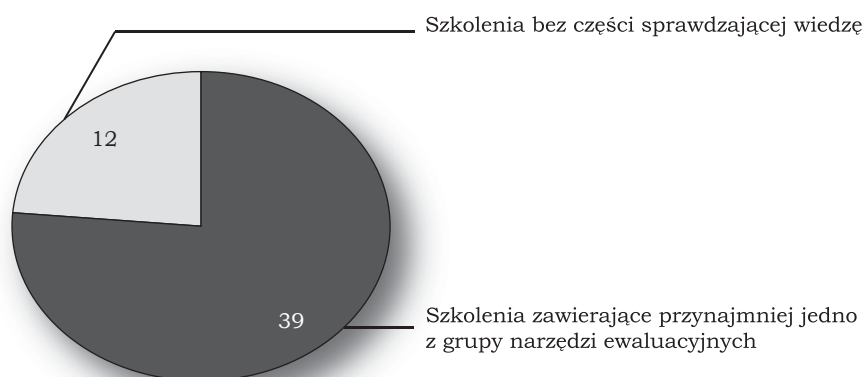
Wykres 4. Fora dyskusyjne, ankiety, poczta elektroniczna oraz czat. Źródło: Opracowanie własne

wiązku autora szkolenia, który uaktywnił forum z myślą o studentach i przekazywaniu wiadomości pomiędzy nimi. Dodatkowo rozwiązanie to dostarcza informacji na temat pojawiających się problemów i wątpliwości, z którymi autor szkolenia może zapoznać się w dowolnej chwili, ponieważ ich treści nie są usuwane z pamięci platformy. Na podstawie tak uzyskanych danych może dokonać aktualizacji oraz ulepszać przygotowane szkolenie. Ponadto znaczna liczba szkoleń umożliwia kur-

santom dokonywanie jawnej ich oceny za pośrednictwem ankiet elektronicznych. Zastosowanie wspomnianego narzędzia jest doskonałym rozwiązaniem służącym do poznania opinii użytkowników e-kursów na temat jakości oraz przydatności proponowanych za ich pośrednictwem treści. Ważnym krokiem w dalszym rozwoju szkoleń zdalnych jest aktywność ankiet, która może zmienić ich obecny wizerunek.

Wniosek: najważniejszą cechą przedstawionych narzędzi jest wszechstronna komunikacja asynchroniczna, która poza bezpośrednią informacją kreuje komunikat pośrednio świadczący o wartości i przystępności przedkładanego szkolenia.

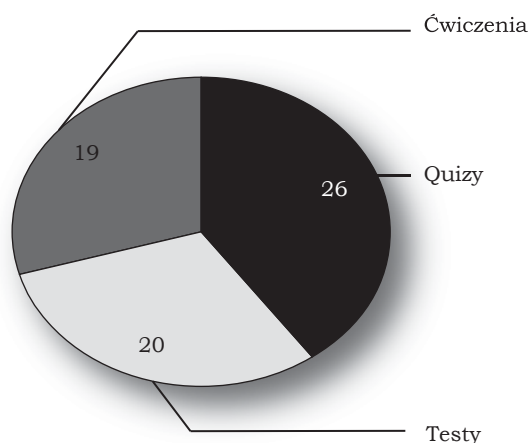
e) Narzędzia ewaluacji

Wykres 5. Narzędzia ewaluacji stosowane w ramach szkoleń e-learningowych zamieszczonych w sieci przez Uniwersytet Śląski. Źródło: Opracowanie własne

Sposoby weryfikacji wiedzy nabytej podczas procesu dydaktycznego są niezwykle istotne, stanowią bowiem o sensie i jakości nauczania. Wypracowane przez środowisko uniwersyteckie metody weryfikacji mają długą historię, a ich zasady są ogólnie przyjęte i stosowane na wielu uczelniach. Zdobytą wiedzę najczęściej poddaje się ocenie poprzez zadawanie pytań odnoszących się do przyswojonych treści i przeliczenie liczby poprawnie udzielonych odpowiedzi. Schemat tego działania z łatwością można zaobserwować na gruncie zdalnej edukacji.

Ewaluacja w procesie kształcenia na odległość jest realizowana poprzez test/quiz, który zazwyczaj przybiera postać interaktywnego zestawu pytań (łącznie 46) z gotowymi odpowiedziami do wyboru lub polem przeznaczonym na odpowiedź do tak zwanego pytania otwartego. Praktyka ta powszechnie

Wykres 6. Quizy, testy oraz ćwiczenia w ramach darmowych szkoleń Uniwersytetu Śląskiego.
Źródło: Opracowanie własne

znana i stosowana w tradycyjnym trybie nauczania akademickiego nie różni się niczym z wyjątkiem interaktywnego formularza, który po wypełnieniu zostaje zliczany przez program komputerowy, a nie przez osobę fizyczną. Trudno jest w obecnej chwili oceniać skuteczność tej formy, gdyż brak jest obszernych badań na temat weryfikacji wiedzy zdobywanej drogą elektroniczną. Narzędzia te mają służyć w pierwszej kolejności samym studentom, którzy chcą sprawdzić swoje umiejętności, w niewielkim natomiast stopniu wykorzystywane są przez nauczycieli jako podstawa oceny wartości oraz poprawności zadania.

Ćwiczenia dostępne w ramach omawianych e-szkoleń to proste zabawy interaktywne jak: krzyżówki, budowanie zdań z aktywnych elementów – słów czy zadania tekstowe, których wykonanie wymaga innych metod, np. kartki papieru i długopisu lub dodatkowego programu komputerowego. Można je weryfikować za pomocą przycisku przenoszącego do poprawnej odpowiedzi. Pomimo występowania pewnej różnorodności ćwiczeń, ich graficzne opracowanie charakteryzuje się niskim poziomem wykonania. Przyczyną tego stanu jest wizualne przygotowanie omawianej platformy, która tym samym ogranicza wszystkie szkolenia na niej zawarte.

Charakter zastosowanych testów, quizów i ćwiczeń wyróżnia się jak cały e-learning akademicki wartością merytoryczną, treściową, celem edukacyjnym, który należy osiągnąć za pomocą dostępnych materiałów bez zwracania uwagi na estetykę, poziom wykonawstwa czy graficzne walory artystycznie podnoszące wartość naukowego komunikatu. Dostępne środki mają służyć studentom i ich własnej motywacji oraz swobodnej edukacji, której weryfikacja nie pociąga za sobą żadnych konsekwencji.

Tabela 1. Podsumowanie charakterystyki szkoleń otwartych dostępnych na platformie Uniwersytetu Śląskiego

Rodzaj narzędzi	Otwarte kursy e-learningowe zamieszczone w Internecie przez uczelnie wyższe (Uniwersytet Śląski)
Narzędzia multimedialne	<ul style="list-style-type: none"> – Tematyka szkoleń oscylująca wokół nauk ścisłych – Stosowanie różnorodnych form przekazu treści w ramach jednego szkolenia, a nawet jednej jednostki lekcyjnej – Dominacja przekazu audialno-wizualnego – Prezentowane treści przypominają wykłady przeprowadzane w warunkach rzeczywistych – Stosowanie zabezpieczonych form przekazywania treści w postaci plików PDF – Wysoka wartość merytoryczna szkoleń kosztem ciekawej i atrakcyjnej formy przekazu – Przygotowanie materiału przez pracowników naukowych oraz recenzowanie udostępnianych treści
Narzędzia interaktywne	Brak narzędzi należących do niniejszej grupy
Narzędzia Web 2.0	<ul style="list-style-type: none"> – Znikoma ilość narzędzi z omawianej grupy – Narzędzia Wiki
Narzędzia komunikacyjne	<ul style="list-style-type: none"> – Komunikacji asynchroniczna nastawiona przede wszystkim na przekaz pomiędzy kursantami z ograniczeniem odpowiedzialności autora szkolenia – Występowanie komunikacji pośredniej dostarczającej autorom szkolenia informacji na temat jakości danego kursu (ankiety)
Narzędzia ewaluacji	<ul style="list-style-type: none"> – Duża ilość testów, quizów w formie interaktywnych formularzy – Niski poziom graficzny przygotowanych zadań

Postscriptum

Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego zaproponowała w roku 2009 swoim użytkownikom nowe narzędzie ułatwiające korzystanie z jej zasobów. Mowa tutaj o testowym szkoleniu e-learningowym udostępnionym na oficjalnej stronie biblioteki. Szkolenie miało charakter otwarty, co oznacza możliwość zapoznania się z jego treścią bez dodatkowej rejestracji czy logowania. Kurs został podzielony na 9 modułów, które poruszały podstawowe problemy związane z korzystaniem z usług wspomnianej agendy. Uniwersalizm prezentowanych treści pozwala dodatkowo zaklasyfikować to szkolenie do grupy kursów tzw. z półki, czyli szkoleń prezentujących informacje w sposób ogólny, percepcyjnie dostępny dla potencjalnego odbiorcy. Powszechność tego typu rozwiązań przejawia się dodatkowo w sposobie

podawania treści i zastosowanej kolorystyce, gdyż wszystko ma być przyjazne dla przeciętnego użytkownika, stąd też kolory są ciepłe, przyjemne, wręcz zapraszające do skorzystania z usług biblioteki. Szkolenie to również można określić mianem kursu podawczego. W tym rozumieniu platforma edukacyjna stanowi bazę różnego typu danych: dokumentów, plików multimedialnych itd. Uczestnik kursu, przystępując do niego, staje się użytkownikiem „bazy” i swobodnie korzysta z zamieszczonych materiałów. Charakterystyczną cechą omawianego szkolenia jest brak kontaktu z nauczycielem. Uczeń ogranicza się wyłącznie do materiałów zdalnych, z których czerpie informacje w dowolnym czasie i dowolnej kolejności.

Udostępniony materiał merytoryczny został opracowany w postaci dokumentu PDF, z którego użytkownik może korzystać zarówno online jak i offline. Rozwiązanie tego typu, dzięki wbudowanemu narzędziu spisu treści, opierającego się na technologii hiperłączy, umożliwia szybkie przemieszczanie się po dokumencie i świadomy wybór interesujących informacji, bez konieczności zapoznawania się z całym dostępnym materiałem. Podkreślić należy dodatkowo, że zaprezentowane treści to nie tylko zbiór wiadomości opatrzone zdjęciami, czy ilustracjami, ale przede wszystkim zbiór tutoriali, czyli artykułów typu „krok po kroku”, które na podstawie zamieszczonych *print screen* wizualnie przedstawiają jak kolejno osiągnąć określony rezultat np. wyszukiwać w katalogu OPAC.

„Przysposobienie biblioteczne” opracowane przez BUŚ to szkolenie korzystające z osiągnięć e-learningu. Wiele narzędzi zdalnej edukacji nie znajduje tutaj zastosowania, ale wybór taki wydaje się uzasadniony, gdyż zaprezentowana forma, ograniczona wyłącznie do prezentacji PDF, w pełni spełnia swoje zadanie pomocy użytkownikowi w pierwszym kontakcie z biblioteką.

Od października 2012 roku na platformie Moodle Uniwersytetu Śląskiego dostępny jest kurs „Przysposobienie biblioteczne”, który zastąpił tradycyjne szkolenie biblioteczne. Przeznaczony dla wszystkich czytelników przekazuje podstawowe informacje o sieci bibliotecznej oraz podstawowych źródłach elektronicznych, zawiera także instrukcję korzystania z OPAC-a. Jego twórcy wykorzystali filmy instruktażowe, zdjęcia, słownik, a także wiele materiałów graficznych ułatwiających przyswajanie zawartych tam treści.

Bibliografia

- Clarke A. (2007), *E-learning nauka na odległość*. Warszawa. stęp: 2012-02-28]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.e-mentor.edu.pl/arttykul/index/numer/23/id/510>.
- Dąbrowski M. (2008), *E-learning 2.0 – przegląd technologii i praktycznych wdrożeń*. „E-mentor” [online]. 2008, nr 1 (23) [dostęp: 2012-02-28].
- Gajewski R.R. (2009), *Learning 2.0 – (r)ewolucja?* „E-mentor” [online]. 2009, nr 5 (32)

- [dostęp: 2012-02-28]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.e-mentor.edu.pl/artukul/index/numer/32/id/695>.
- Grudzewski W.M., Hejduk I.K. (2006), *E-learning wyzwaniem społeczeństwa informacyjnego*. „Prometeusz : kwartalnik naukowy Wyższej Szkoły Społeczno-Ekonomicznej w Warszawie”, nr 1(8), s. 3-13.
- Hyla M. (2005), *Przewodnik po e-learningu*. Kraków.
- Kaszper A. (2012), *Przysposobienie biblioteczne w sieci bibliotecznej Uniwersytetu Śląskiego w latach 1971–2010*. „Bibliotheca Nostra” nr 1, s. 67–74.
- Korzan D. (2003), *Ewolucja kształcenia zdalnego*. W: *Kształcenie ustawiczne – idee i doświadczenia*. Red. Z. P. Kruśzewski, J. Pólturzycki, E. A. Wesołowska, Płock, s. 383–401.
- Majchrzyk M. (2008), *Kształcenie na odległość – perspektywa związana z rozwojem technologii informatycznych*. W: *E-kultura, e-nauka, e-społeczeństwo*. Red. B. Płonka-Syroka, M. Staszczak. Wrocław, s. 111-119.
- Nojszewski D. (2003), *Platformy e-learningowe w polskich instytucjach edukacyjnych*. „E-mentor” [online]. 2003, nr 2 [dostęp: 2012-02-28]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.e-mentor.edu.pl/artukul/index/numer/2/id/20>
- Osiński Z. (2006), *Technologia informacyjna w edukacji humanistycznej*. Toruń.
- Papińska-Kacperek J. (red), 2008, *Społeczeństwo informacyjne*. Warszawa.
- Plebańska M. (2011), *E-learning. Tajniki edukacji na odległość*. Warszawa.
- Portal Funduszy Europejskich. Program Kapitał Ludzki* [online]. [dostęp: 2012-02-28]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.efs.gov.pl/>
- Rudnicka P. (2011), *E-learning 2.0 jako nowy trend edukacji*. W: *Edukacja w dwóch światach offline i online*. Red. nauk. B. Szmigielska. Kraków, s. 56-76.
- UPGOW [online]. [dostęp: 2012-02-28]. Dostępny w World Wide Web: <http://el.us.edu.pl/upgow/>

Katarzyna Trojańczyk

The open e-learning courses available at the platform of University of Silesia

Summary

The purpose of this article is to present the results of a study – the evaluation and analysis of e-learning tools used in 51 courses and available on the open platform at the University of Silesia. The paper analyzes and evaluates the multimedia, interactive, communicative and evaluation tools, as well as Web 2.0. The article also describes the “Library adaptation” workshop prepared by the Library of the University of Silesia, which is available on the library’s home page.